

УДК 343.985.7:343.53:343.346

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.2.48>**А. М. Тимчишин**кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківської філії Університету «Україна»

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ ТА ВИДІВ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті поняття «судової експертизи» розкривається через основні ознаки, що відображають природу спеціальних знань судового експерта. Такими ознаками є: предмет; об'єкти; суб'єкт; завдання; експертні методики, що використовуються в процесі дослідження. Зазначені ознаки відображають природу спеціальних знань, і дозволяють відокремлювати один вид судової експертизи від інших. Такі ознаки повинні розглядатися у сукупності.

Поняття комплексу експертиз має відношення до тактики та методики розслідування різних видів кримінальних правопорушень. Пропозиції щодо комплексів експертиз, які мають призначатися за тією чи іншою категорією кримінальних правопорушень, мають розроблюватися під час проведення наукових досліджень у галузі криміналістики з питань методики та тактики розслідування певних видів кримінальних правопорушень із метою підвищення ефективності виявлення та розслідування кримінально-протиправних діянь залежно від їх складу та криміналістичної характеристики. Щодо поняття комплексу досліджень у межах однієї експертизи, то цей комплекс завжди присутній у будь-якому експертному дослідженні, що проводиться як у формі комплексної експертизи, так і однорідної.

Акцентовано увагу на тому, що дискусійними є підстави віднесення до класу криміналістичних – експертиз матеріалів, речовин та виробів із них за спеціальностями з дослідження лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів, пластмас і виробів із них; волокнистих матеріалів і виробів із них; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; спиртвомісних сумішей; ґрунтів; металів і сплавів; шкідливих речовин у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин; скла, кераміки та виробів із них; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; об'єктів тваринного та рослинного походження тощо. У зв'язку із цим, з одного боку, є обґрунтованими роботи фахівців, що надають криміналістичного значення таким дослідженням, а з другого – потребує вирішення питання щодо зняття обмежень щодо виконання криміналістичних експертиз тільки державними спеціалізованими установами.

Ключові слова: спеціальні знання; кримінальне судочинство; кримінальне провадження; судова експертиза.

Поняття «експертиза» часто вживається в науковій, виробничій і споживчій сферах повсякденного життя. Це поняття застосовується при проведенні різноманітних досліджень, які вимагають спеціальних знань. При цьому сутність експертизи, незалежно від її виду, полягає в застосуванні експертом відомого йому наукового підходу в процесі конкретного дослідження, на підставі результатів якого експерт і доходить відповідних науково-обґрунтованих висновків.

Надаючи характеристику судовій експертизі, треба виходити із комплексу уявлень про її предмет, завдання, об'єкти та методи досліджень.

Сутність предмета судової експертизи полягає в тому, що його складають фактичні дані та обставини кримінального провадження, які встановлюються шляхом застосування спеціальних знань. Тобто в процесі проведення судової експертизи спеціальні знання спрацюють як механізм, завдяки якому одержують докази. Результати судово-експертного дослідження (висновок судового експерта) є джерелом доказів, а саме фактичних даних, на підставі яких у визначеному законом порядку слідчий, суд установлюють наявність, або відсутність суспільно-небезпечного діяння, винуватість особи, яка вчинила це діяння, та інші

обставини, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження.

Враховуючи сутність методології судової експертизи, а отже, і предмета теорії судової експертизи (із урахуванням того, що теорія вивчає закономірності розвитку основ судової експертизи та закономірності експертної діяльності, а судова експертиза як практична, процесуальна діяльність має предметом встановлення фактичних даних і обставин справи) можна говорити про його (предмета) юридичну природу. Це означає, що судова експертиза має юридичну природу за предметом досліджень.

Говорячи про визначення судової експертизи, варто насамперед, зазначити, що воно надане у ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» як «...дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [1].

Основною метою проведення судової експертизи є сприяння повному і швидкому розслідуванню кримінальних правопорушень, встановленню істини у кримінальному провадженні, дослідження певних об'єктів і явищ, отримання необхідних відомостей для встановлення обставин, що мають значення для прийняття правильних та обґрунтованих рішень [2, с. 236], а також отримання таких нових фактичних даних, які досі ініціаторам проведення експертизи не були відомі та які іншим способом встановити неможливо. Загалом, експертиза проводиться для виявлення тих фактичних даних, які можуть підтвердити або спростувати факти, що мають юридичне значення. Самі по собі юридичні факти експертизою не встановлюються чи не виключаються, а тому не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права [3, с. 88–89].

У практичній діяльності, навчальній і науковій літературі термін «судова експертиза» трактується більш широко та має декілька значень. Залежно від того, на якому аспекті судово-експертної діяльності робиться акцент, під судовою експертизою розуміється інститут доказового й процесуального права, система процесуальних відносин, форма використання спеціальних знань, СРД, процедура дослідження й оформлений за результатами її завершення документ – висновок експерта [4, с. 357].

Наприклад, В. Ю. Шепітько вказує, що судова експертиза – це процесуальна дія, яка полягає в дослідженні експертом за завданням слід-

чого або судді речових доказів та інших матеріалів з метою встановлення фактичних даних та обставин, що мають значення для правильного вирішення справи [5, с. 257].

М. В. Костицький зі свого боку відмічав, що судова експертиза чи експертиза у кримінальному процесі – це саме дослідження, процес пізнання, яке проводить експерт, і обґрунтування висновку відповідно до встановленого законом порядку [6, с. 58].

О. Ю. Паладійчук, з'ясовуючи значення судової експертизи у вирішенні завдань кримінального провадження, визначає експертизу як дослідження наданих судом чи іншими учасниками кримінального процесу об'єктів, яке проводиться експертами на основі спеціальних знань та на науковому підґрунті з метою вивчення відомостей про факти, що мають істотне значення для правильного вирішення справи, яке відбувається у процесуальному порядку з дотриманням встановлених чинним законодавством правил [7, с. 88].

О. П. Снігерьев, С. О. Андренко пропонують під судовою експертизою розуміти проведення особою, яка володіє спеціальними знаннями та має спеціальний процесуальний статус (є експертом), на підставі ухвали суду або уповноваженого органу (посадової особи), дослідження певних фактів і фактичних обставин справи з метою отримання нових фактичних даних у результаті проведеного дослідження та повідомлення відомостей, які мають значення для справи, що оформляється спеціальним документом – висновком експерта [8, с. 236].

З наведеного помітно, що науковці намагаються включити у поняття судової експертизи як перелік суб'єктів її призначення і проведення, об'єктів дослідження, так і підстави, порядок та основні завдання залучення експерта до провадження. При цьому, чим більше деталізуються окремі ознаки судової експертизи, тим більш громіздким стає саме визначення.

Як зазначають автори-укладачі навчального посібника «Основи судової експертизи», під судовою експертизою треба розуміти дослідження, що проводиться судовим експертом із застосуванням спеціальних знань на виконання завдання сторін обвинувачення й захисту, слідчого судді, суду, та має значення для правильного розслідування кримінального провадження, судового розгляду цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення та виконавчого провадження. На стадії досудового розслі-

дування й судового розгляду справи ця процесуальна дія спрямована на отримання доказів шляхом проведення дослідження судовим експертом на основі його спеціальних знань матеріальних (матеріалізованих) об'єктів, які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що перебуває в провадженні уповноваженого органу (особи) [9, с. 24].

Отже, роль експертизи в розслідуванні кримінальних правопорушень полягає в тому, що вона: а) забезпечує отримання нових доказів; б) дозволяє вводити до процесу доказування фактичні дані, що для органолептичного сприйняття та дослідження недоступні; в) надає можливість перевіряти достовірність фактів, встановлених органолептичними засобами; г) дозволяє за матеріальними відображеннями вирішувати проблему ототожнення людей та речей [10, с. 341].

У професійній діяльності судового експерта проявляються, по-перше, властивості, притаманні будь-якій діяльності – її суспільний характер, цілеспрямованість, планомірність, систематичність, засоби та прийоми здійснення [11, с. 21–24], по-друге, властивості, які характеризують роботу судового експерта як особливий різновид, пов'язаний з проведенням судових експертиз.

Особливий характер виконуваних експертом функцій, спеціальна мета проведених експертом досліджень, правове регулювання основ та порядку їх проведення відрізняє експертну діяльність від інших видів людської діяльності. Усе це повинно визначати специфіку в підготовці та підборі експертних кадрів, в порядку призначення на посаду та ін.

Суспільний характер діяльності експерта проявляється, насамперед, в тому, що вона направлена на зміцнення правопорядку та законності. Діяльність судового експерта є однією з ланок складної системи заходів з попередження та розслідування кримінальних правопорушень. Суспільний характер діяльності експерта надає можливість використовувати досягнення науки та техніки як для розробки спеціальних прийомів збору, дослідження та оцінки доказів, так і для наукової організації праці та керування діяльністю експерта. Через це судовий експерт повинен уміти випробовувати та оцінювати нові засоби та прийоми роботи з доказами, впроваджувати їх в практику своєї роботи.

Цілеспрямованість експертної діяльності проявляється не в розслідуванні та участі у здійсненні правосуддя, а в тому, що за допо-

могою спеціальних досліджень об'єкта виявляються нові доказові факти, сприяючи цим встановленню органами розслідування та судом об'єктивних обставин кримінального провадження. Після того, як мета діяльності сформульована, продумана, встановлені шляхи та засоби її досягнення, приймається рішення, направлене на реалізацію відпрацьованого плану дій.

Планомірність діяльності експерта діяльності має свої особливості та є однією з основних умов проведення експертного дослідження, включи в себе: планування всієї діяльності експерта, тобто перспективне або поточне планування; планування конкретного експертного дослідження, тобто відповідної системи і послідовності власних дій.

Крім того, експертна діяльність здійснюється систематично, в порядку встановленому законодавством і пов'язана з безпосереднім виникненням різноманітних відносин з широким колом учасників.

Відповідно до особливостей діяльності Експертної служби МВС України, загальні завдання були визначені наступним чином: організація роботи судово-експертних установ та їх підрозділів (визначили 76,2 % опитаних судових експертів); залучення спеціальних знань під час досудового розслідування і судового розгляду (78 %); проведення судових експертиз (100 %); забезпечення функціонування криміналістичних обліків та інформаційно-пошукових систем (65 %); впровадження в експертну практику нових методів досліджень, сучасних експертних методик (84,3 %); здійснення міжнародного співробітництва (70,1 %); підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації співробітників (86,8 %); удосконалення науково-методичної бази у галузі криміналістики і судової експертизи (25,5 %).

У процесі здійснення своєї діяльності експерт вирішує і окремі завдання, які, по-перше, зазначаються слідчим в постанові про призначення експертизи, по-друге, вирішуються експертом на кожному етапі експертного дослідження залежно від застосованої методики та об'єктів, що надійшли на дослідження.

При цьому кожне окреме завдання, що постає перед експертом, повинно бути точно встановлено та узгоджено з іншими задачами, загальною метою судово-експертної діяльності.

Якщо розглядати взаємозв'язок теорії судової експертизи з іншими науками, то найбільш тісно він виявляється на рівні юридичних наук

(кримінальний, цивільний, господарський, адміністративний процеси, кримінальне, цивільне, господарське, адміністративне право, криміналістика тощо – це науки, з яких (у які) судова експертиза бере (поставляє) відомості для взаємного збагачення.

Серед проблем судової експертизи суттєве значення має проблема необхідної законодавчої регламентації експертної ініціативи. Проблема у цій сфері полягає в тому, що праву експерта не відповідає фактично нічий обов'язок реалізувати ту додаткову інформацію, яку за власною ініціативою отримує експерт. Складається досить складна ситуація: ініціатива експерта може залишитися нереалізованою, його висновки – невикористані. Найбільш часто приходить зустрічатися з подібною ситуацією, коли за ініціативою експерта розроблюються ті чи інші профілактичні рекомендації.

Ця проблема неодноразово була в полі зору вчених, наприклад, була висловлена пропозиція Г. О. Стрілець щодо доповнення кримінального процесуального законодавства положеннями наступного змісту: «Якщо в процесі дослідження експерт встановить факти, які можуть мати значення для справи, з приводу яких не були поставлені запитання, він повідомляє про це орган, який призначив експертизу, і погоджує з ним подальші дії», що свідчить про право експертної ініціативи [12, с. 11].

Однак ми вважаємо, що ефективність ініціативних висновків та пропозицій експерта безпосередньо залежить від законодавчого роз'яснення обов'язку суб'єкта, що призначив експертизу, реагувати на результати експертної ініціативи.

Таким чином, судові експертизи за своєю суттю насамперед є дослідженнями, які базуються та проводяться з використанням досягнень науки та техніки. Іншими словами судові експертизи реалізуються шляхом проведення експертних досліджень. Тому варто акцентувати увагу на співвідношенні вказаних понять.

Досліджуючи сутність і значення комплексного експертно-криміналістичного дослідження транспортних засобів, В. Сезонів відзначає, що в нормативно-правових актах із питань судово-експертної діяльності досить неоднозначно закріплено й питання співвідношення судової експертизи та експертного дослідження загалом і класифікація експертиз зокрема [13, с. 313].

З приводу зазначеного С. І. Перлін, дійшов висновку, що судову експертизу та експертне

дослідження розрізняють в залежності від їх відношення до кримінального процесу (досудового розслідування й судового провадження) і підстав для проведення. При цьому під експертними дослідженнями розуміються як судова експертиза, так і безпосередньо експертне дослідження. Адже фактично судова експертиза і є експертним дослідженням. Однією з її відмінностей від експертного дослідження у вузькому розумінні є те, що вона проводиться в кримінальному провадженні за зверненням спеціально уповноваженого суб'єкта (слідчого, прокурора, судді чи суду) або сторони захисту. А безпосередньо експертне дослідження проводиться в усіх інших випадках, не пов'язаних із кримінальним судочинством [14, с. 285]. Тобто вживання словосполучення «проведення експертиз (експертних досліджень)» вказує на те, що обидва види діяльності є за своєю суттю однаковими, тобто дослідженнями, спрямованими на виконання певного експертного завдання.

Дещо прояснило ситуацію з нормативно-правового визначення співвідношення понять судової експертизи й експертного дослідження прийняття в 2017 році Міністерством внутрішніх справ України Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. У вказаному підзаконному нормативно-правовому акті в загальних положеннях наводяться визначення термінів «експертне дослідження», «об'єкти дослідження», «порівняльний матеріал», «результат експертного провадження». Зокрема, під експертним дослідженням пропонується розуміти дослідження, яке проводиться експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини події, за зверненням юридичних або фізичних осіб [15]. Більше того, зі змісту вказаного акту очевидно, що під експертним провадженням пропонується розуміти приймання, реєстрацію, облік, зберігання, дослідження та повернення ініціатору матеріалів, що надходять для проведення судової експертизи, експертних досліджень, та оформлення їх результатів. Тобто в проаналізованому акті виокремлюють дві форми залучення судового експерта для вирішення питань, що потребують застосування спеціальних знань. При цьому незалежно від обраної форми залучення судового експерта мова йде про здійснення експертного провадження. Крім того, вказана Інструкція деталізує положення Тимчасової

інструкції з організації, проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС [16] у частині визначення випадків, коли експертні дослідження не проводяться. Зокрема, за матеріалами, які: отримані під час проведення оперативно-розшукової діяльності; містяться в оперативно-розшуковій справі; використовуються для підготовки матеріалів у справі про адміністративне правопорушення; перебувають у кримінальному провадженні (досудовому розслідуванні і судовому провадженні).

І. В. Пиріг, з'ясовуючи питання віднесення судової експертизи до СРД, відзначає, що судова експертиза є важливою процесуальною формою використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві, за допомогою якої органи досудового розслідування й суду встановлюють фактичні дані, що неможливо встановити іншим шляхом та які мають істотне значення для розслідування [17, с. 58].

З вищенаведеного можна дійти висновку, що судова експертиза є дослідженням на основі спеціальних знань, якими володіє обмежене коло фахівців, для здійснення справедливого правосуддя в Україні. Відповідно вказаній експертизі притаманні такі риси, як: регламентованість випадків і порядку призначення та проведення експертизи нормами Закону України шляхом визначення підстав призначення та проведення експертизи, спеціального статусу суб'єкта проведення – експерта, необхідності оформлення результатів судової експертизи у вигляді висновку експерта, який є одним із доказів у кримінальному провадженні; проведення дослідження базується на досягненнях науки і техніки; об'єкт, предмет і завдання дослідження визначають специфіку технічних засобів і методик, що використовуються під час проведення судової експертизи.

При цьому варто відмітити й те, що судовій експертизі властиві й такі ознаки, які обумовлені тим, що вона проводиться в рамках кримінального провадження. Мова йде про те, що судова експертиза призначається, коли для вирішення певних питань потрібні наукові, технічні чи інші спеціальні знання; проводиться експертом – особою, досвідченою в певній спеціальній галузі (галузях) знань; таке дослідження має самостійний характер; законом встановлена особлива процесуальна форма залучення експерта та експертного дослідження; результати експертизи оформлюються як висновок експерта [18, с. 620].

Таким чином, виокремлені вище ознаки визначають специфіку судової експертизи. Адже, як відомо, під час виокремлення видів судових експертиз за основу обирається видовий (родовий) об'єкт, який об'єднує предмети, що володіють загальними ознаками, та конкретний об'єкт, під яким розуміється певний предмет, який використовується в процесі експертного дослідження та має індивідуальні риси, котрі визначають специфіку кожного експертного дослідження.

У криміналістиці прийнято здійснювати класифікацію судових експертиз шляхом їх поділу на чотири рівні: класи (типи), роди, види, різновиди (підвиди). Зокрема, в якості окремого класу судових експертиз виділяють криміналістичні (почеркознавча; лінгвістична експертиза мовлення; технічна експертиза документів; експертиза зброї та слідів і обставин її використання; трасологічна (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних з одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); фототехнічна, портретна; експертиза голограм; відео-, звукозапису; вибухотехнічна; техногенних вибухів; матеріалів, речовин та виробів (лакофарбових матеріалів і покриттів; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртовмісних сумішей; ґрунтів; металів і сплавів та виробів з них; наявності шкідливих речовин (пестицидів) у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин); біологічна).

Стосовно інших видів судових експертиз, то існує інженерно-технічна: інженерно-транспортна (автотехнічна, транспортно-трасологічна, залізнично-транспортна); дорожньо-технічна; будівельно-технічна; оціночно-будівельна; земельно-технічна; оціночно-земельна; експертиза з питань землеустрою; пожежно-технічна; безпеки життєдіяльності; гірничотехнічна; інженерно-екологічна; електротехнічна; комп'ютерно-технічна; телекомунікаційна, електротранспортна експертиза; експертиза технічного стану ліфтів; інженерно-механічна; водно-технічна; авіаційно-технічна; теплотехнічна експертиза.

Узагальнюючи види класифікації судових експертиз, доцільно запропонувати їх наступну класифікацію за такими підставами: 1) експер-

тизи, що досліджують підозрюваного (психологічна, психіатрична, судово-медична тощо); 2) експертизи, що досліджують потерпілого (психологічна, психіатрична, судово-медична, імунологічна, цитологічна тощо); 3) експертизи, що підтверджують або спростовують факти, що підлягають доказуванню (дактилоскопічна, траєктологічна, товарознавча, почеркознавча, балістична тощо); 4) експертизи, що досліджують кваліфіковані ознаки (судово-медична, товарознавча, психологічна, вогнепальної зброї, холодної зброї, фармакологічна тощо).

Отже, виходячи з юридичної природи судової експертизи, можна стверджувати, що вона використовує загальні та окремі методи юридичних наук. Так, використання теоретичних юридичних методів сприяє створенню понятійного апарату судової експертизи, що є інструментом для опису закономірностей формування структури, функціонування й удосконалення судово-експертної діяльності та її розвитку. Значення цього методу полягає в тому, що він застосовується на підставі використання тих, що існують у галузях юридичних наук, теорій і понять, які взаємопов'язані із теоретичними положеннями судової експертизи. Притаманний юридичним теоріям і поняттям внутрішній логічний зв'язок дозволяє здійснювати аналіз предмета, завдань, об'єктів, суб'єктів, методів судової експертизи з метою виокремлення тих необхідних елементів, які становлять фундамент методології комплексних судово-експертних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Чаплинський К. О. Тактика використання спеціальних знань у системі тактичного забезпечення досудового розслідування. *Наук. вісн. Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ*. 2011. Спец. вип. № 57. С. 232–238.
3. Паладійчук О. Ю. Значення судової експертизи у вирішенні завдань кримінального провадження. *Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія ПРАВО*. 2015. Вип. 34. Т. 3. С. 87–89.
4. Тутецька Н. В. Судова експертиза як засіб доказування у кримінальному судочинстві *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 85-річчя д-ра юрид. наук, проф. Н. І. Клименко (Київ – Маріуполь 27 лют. 2018 р.)*. Київ – Маріуполь, 2018. С. 357–359.
5. Криміналістика: підручник. 4 вид., перероб. і доп. / за ред. проф. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2008. 464 с.
6. Костицький М. В. Використання спеціальних психологічних знань у радянському кримінальному процесі: навч. посіб. Київ: НМК ВО, 1990. 88 с.
7. Паладійчук О. Ю. Значення судової експертизи у вирішенні завдань кримінального провадження. *Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія ПРАВО*. 2015. Вип. 34. Т. 3. С. 87–89.
8. Снігерьев О. П., Андренко С. О. До питання з визначення поняття судової експертизи в адміністративному провадженні (оглядова стаття). *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 231–240. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.25>
9. Основи судової експертизи: навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків: Право, 2016. 928 с.
10. Криміналістика: підручник. 2 вид., випр. і доп. / за ред. П. Д. Біленчука. Київ: Атіка, 2001. 544 с.
11. Кузьмічов В. С., Черноус Ю. М. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення: монографія. Київ: Нічлава, 2005. 446 с.
12. Стрілець Г. О. Генезис системи судово-експертних установ в Україні та напрями їх діяльності: автореф. дис. канд. юрид. наук. Київ, 2009. 19 с.
13. Сезонов В. Сутність і значення комплексного експертно-криміналістичного дослідження транспортних засобів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5. С. 313–317.
14. Перлін С. Співвідношення судової експертизи та експертного дослідження в діяльності Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 283–287.
15. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.07.2017 р. № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>.
16. Про затвердження Тимчасової інструкції з організації, проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС: наказ Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України від 11.11.2016 р. № 64. URL: https://dndekc.mvs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/Nakaz_11.11.20161.pdf.
17. Пиріг І. В. Щодо питання віднесення судової експертизи до слідчих (розшукових) дій. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 58–68.
18. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. У 2 т. / О. М. Бандурка та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2012. Т. 1. 768 с.

Tymchyshyn A. M. Criminalistic approaches to the concept and types forensic examinations

In the article, the concept of «forensic expertise» is revealed through the main features that reflect the nature of a forensic expert's special knowledge. Such signs are: subject; objects; the subject; task; expert methods used in the research process. The specified features reflect the nature of special knowledge, and allow to separate one type of forensic examination from others. Such signs should be considered as a whole.

The concept of a complex of expertise is related to the tactics and methods of investigation of various types of criminal offenses. Proposals regarding sets of expertise that should be assigned for one or another category of criminal offenses should be developed during scientific research in the field of criminology on methods and tactics of investigation of certain types of criminal offenses in order to increase the effectiveness of detection and investigation of criminal offenses depending on their composition and forensic characteristics. As for the concept of a set of studies within the limits of one examination, this complex is always present in any expert study conducted both in the form of a complex examination and a homogeneous one.

Attention is focused on the fact that the reasons for assigning it to the forensic class are debatable – examination of materials, substances and products made from them by the specialties of the research of paint materials and coatings; polymer materials, plastics and products made from them; fibrous materials and products from them; petroleum products and fuel and lubricants; alcohol-containing mixtures; soils; metals and alloys; harmful substances in the environment; substances of chemical production and special chemicals; food products; potent and poisonous substances; glass, ceramics and products made from them; narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors; objects of animal and plant origin, etc. In this regard, on the one hand, the work of specialists who give forensic significance to such research is justified, and on the other hand, the issue of removing restrictions on the performance of forensic examinations only by state specialized institutions needs to be resolved.

Key words: *special knowledge; criminal justice; criminal proceedings; forensic examination.*